

י"ח בטבת, תש"ף, 15.1.2020

גיליון מס' 693

פרשת שמות

כיצד נקרא משה לפני שנמשה מן היאור?

מאת הרב אחיה שלמה אמיתי, שדה אליהו

לו שמות החומשים היו ניתנים לפי תוכנם, ספר בראשית הוא זה שהיה ראוי להיקרא ספר שמות, כיוון שהוא מתחיל בקריאת שמות ע"י הקב"ה (ויקרא אֶל־הַיָּהוָה לְאֹר יוֹם...) ממשיך בקריאת שמות ע"י אדם הראשון (ויקרא הָאָדָם שְׁמוֹת לְכָל הַבְּהֵמָה) ע"י חוה (קְנִיתִי אִישׁ אֶת ה'), ע"י האבות (ויקרא אַבְרָם שֵׁם בְּנֹו...), ולמקומות – ויקרא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא...), ע"י מלאך (...כִּי אִם יִשְׂרָאֵל) וע"י פרעה (ויקרא פְּרַעַה שֵׁם יוֹסֵף צָפְנַת פְּעֻנָח).

השבת אנחנו מתחילים בעז"ה לקרוא את חומש שמות בו פרעה (אמנם אחר) נתן לבני ישראל שם חשוב ומשמעותי - "עם". עד עתה היינו סתם 'בני ישראל', בני משפחתו של ישראל, אך מעתה הננו 'עם'.

ישנו שם נוסף הניתן בפרשה לילד של בן לוי שלקח את בת לוי - 'משה'.

המנהג הנפוץ אצלנו הוא לקרוא שם לתינוק רק במעמד ברית המילה, ואחת ה"בעיות" המוכרות היא הדילמה כיצד לקרוא לתינוק שהמילה שלו מתעכבת עד לברית? גם בפרשתנו עולה לכאורה בעיה כזו. אנו יודעים שמשה קיבל את שמו כשנתיים לאחר הולדתו, שהרי מסופר שלאחר שלושה חודשים מיום לידתו הושם בתיבה על שפת היאור, אחר כך נמשה מן המים ע"י בת פרעה וזו נתנה אותו לאשה מינקת מן העבריות, ורק לאחר שגדל (נגמל מן ההנקה?) והובא לבת פרעה אנחנו שומעים "ותקרא שמו משה כי מן המים משיתיהו". הפרשנים נחלקו בדעותיהם לגבי השאלה מי נתן למשה את שמו - האם היתה זו בת פרעה ואם כן - כיצד ידעה לדרוש "מן המים משיתיהו"? וכי דברה עברית? פרשנים אחרים סברו שאם הילד המינקת קראה לו כך כשהביאה אותו לבת פרעה. אחרים אמרו שאכן בת פרעה קראה לו שם בשפתה ומשה הוא שמו המתורגם לעברית. מן החדשים יש שפירשו שאכן לשם משה ישנה משמעות בשפה המצרית וההסבר "מן המים משיתיהו" הוא תרגום עברי לרעיון השם. מכל מקום עומדת השאלה איך קראו לו עד שנקרא בשם משה?

במסכת סוטה (יב ע"א) ניתנו תשובות לשאלה זו - טוב שמו, טוביה שמו.

אנחנו רגילים לדרשות חז"ל על השמות המקראיים, "לא כלאב שמו אלא דניאל שמו" (ברכות ד ע"א) וכד'. הדרשות האלו עצמן אומרות דרשני. מנין לקחו להם חז"ל את החרות לשנות שמות?

כשמתבוננים במקרא רואים שיש הרבה אי בהירות לגבי שמותיהן של דמויות שונות, וביניהן בולטת הדוגמה הבאה: כולנו יודעים כי מי שהרג את גוליית נקרא - דוד, אך בסוף ספר שמואל ב נאמר "וַיֵּן אֶלְחָנָן בֶּן יַעֲרִי אֲרָגִים בֵּית הַלְחָמִי אֶת גְּלִית הַגִּתִּי". גם בפרשנות המסורתית (מדרש רות, תרגום יונתן, רש"י) וגם בפרשנות המודרנית מציעים שאלחנן הוא דוד. אלחנן הוא שמו מלידה, ואילו דוד הוא השם שניתן לו כמלך.

גם לנביאות חולדה ודבורה קוראים חז"ל (מגילה יד ע"ב) בתרגום - כרכושתא וזיבורתא, וכבר העיר אברבנאל בפרשתנו (ביחס לאחת הפרשנויות לעיל) שלא מתרגמים שמות, הם עוברים "as is" לשפה אליה מתרגמים. יתכן אם כן לומר, שחז"ל ראו את כלל השמות המקראיים לא כשמות האישיים של הדמויות אלא כשמות "ספרותיים" שהתנ"ך קורא על שם משמעותם, ומכאן הצורך לפרש את השמות ולהבחין במשמעויותיהם, כמו אלחנן שנקרא דויד – שמשמעותו אהוב.

כך גם משה. ייתכן ששמו בלידתו היה טוב או טוביה, אך הוא משה ש"נמשה" מן המים. המים הזורמים תמיד למטה, מבטאים את הטבע העיוור הפועל ללא הבחנה וערך - הגשם משקה את שדותיהם של הצדיק והרשע כאחד והשמש קופחת על ראש הרשע וראש הצדיק גם כן כאחד. משה שנמשה מהזרימה הזו הוא "איש הא-להים" (דברים לג). משה מביא מבט של מוסר, תוכן וערך לעולם. הוא מביא את "תורת משה", וזו מרוממת את החיים ומושכת כלפי מעלה (גבורות ה' למהר"ל מפראג טז, יח).

הרב אחיה שלמה אמיתי, נשוי לגילה יעוצת חינוכית, רב קבוץ שדה אליהו. דיין בבתי דין לממונות בעמק המעינות, הגולן וארץ חמדה – גזית, מלמד בכולל 'מרכז יאיר' בבית שאן.

דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי מופיע באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום [subscribe](#) בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב [unsubscribe](#) בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il